

LANDSBÓKASAVNIÐ

Seinastu tíðina hava Heiðrún Hödd Guðmundsdóttir (vinstrumegin) og Sofia Olsen arbeitt við dagføra og leggja tilfar út á heimasíðuna handrit.fo, so øll fáa atgongd til tað

Mynd: Álvur Haraldsen

» Hetta er ognin hjá øllum Føroya fólki. Vit varðveita tað bara her. So tað er deiligt at kunna geva fólkinum atgongd til hetta tilfarið

Hjá summum kann tað tykjast ræðandi at handa yvir skjøl, handrit og annað, ið møguliga innihalda upplýsingar, ið eru privatar. Á Landsbókasavninum verður tó tikið hædd fyri, at tað ikki eru øll, ið ynskja at ymisk viðurskiftir enda í hondunum hjá almenninginum.

Flestu handritini eru frítt atkomilig hjá øllum, Men er talan um viðkvæmar privatar upplýsingar í skjølum, staðfestir reglugerðin, at einki skal vísast alment, fyrr enn upp til 70 ár eftir, at viðkomandi, sum eigur ella skrivaði tilfarið, er deyður.

– Tað er eisini ymiskt tilfar, ið bara kann síggjast við loyvi frá leiðaranum á Landsbókasavninum, greiða Heiðrún Hödd Guðmundsdóttir og Sofia Olsen frá.

Tað er eisini komi fyri, at Landsbókasavnið hevur noktað at loyva útgávu av upplýsingum í handritum tí ymiskt varð nevnt, ið ikki var ætlað almenninginum at síggja.

– Á heimasíðuni liggja handrit, tekningar og annað. Tað kann prentast út, men er fyrst og fremst til egna nýtslu, og eingin kann tjena pengar upp á tilfarið, siga tær báðar.

Viðmerkingar eru vælkomnar

Heiðrún Hödd Guðmundsdóttir og Sofia Olsen vóna, at nú heimasíðan er vorðin almenn, at tær møguliga fáa fleiri upplýsingar um tey, ið hava latið teimum tilfarið.

– Vit ynskja eisini við heimasíðuni, at fólk koma við viðmerkingum til handrit. Tey elstu vit hava her, eru ikki øll so neyvt skrásett, at vit í dag altíð vita hvør hevur skrivað ella givið okkum tey. So tað hevði verið gott at fingið okkurt at vita um hesar persónar, siga Heiðrún Hödd Guðmundsdóttir og Sofia Olsen.

Til ber at fara á Landsbókasavnið, har ein kunnandi framsýning er at síggja um handritini. Harumframt er ætlanin at skipa fyri ymskum fyrilestrum í juni, har fólk, ið vanliga brúka tilfarið, fara at greiða gjøllari frá tí.

FAKTA

Eins og navnið ber brá av, er handrit tekstir, skrivaðir við hond, men ikki prentaðir ella endurritaðir á annan hátt. Eitt dømi um handrit er hondskrivað bræv, men annars kann heitið handrit nærum nýtast um allan skrivaðan tekst, ikki bert skaldskap ella annan samfeldan tekst. Skráir, útrokningar og hagfrøðiligar upplýsingar, landkort, ritmyndir og tekningar kunnu eisini vera handrit.

Við skrivimaskinuni bleiv heitið eisini nýtt um maskinskrivaðan tekst, og nú eru flestu handrit skrivað á teldu við tekstviðgerðarforriti.

Í bókaútgávu er heitið »handrit« brúkt um tekst, sum er sendur til forlag til gjøgnumlesturs ella til at fyrireika útgávu.

Handrit hava tjóðskaparligt, siðsøguligt og mentanarligt virði, og eru tey vitnisburðurin hjá føroyska fólkinum gjøgnum øldir. Handrit hava munandi størri fróðskaparligt virði, enn flest fólk geva sær far um.

Á Landsbókasavninum verða goymd og varðveitt handrit, sum fevna um langt tíðarskeið av Føroya søgu. Í savninum eru 1.230 eskjur við handritum, og í hvørji eskju kunnu vera alt frá einum til tjúgu handrit. Um 1.600 handrit eru skrásett í bókasavnsgrunninum. Seinnu árinu eru um 200 av hesum handritum talgild.

ingum. Tá tosa vit um brøv, skrivi- og dagbøkur og annað teksttilfar frá vanliga føroyinginum. Tað nýtist ikki at vera nakar kendur rithøvundur ella persónur fyri at handritini hava virði, sigur tær báðar og leggja afturat.

– Onkur heldur kanska, at øll brøvini, ið omman teirra hevur sent teimum um sín gerandisdag ella uppaling av børnum eru virðisleys, men fyri onnur kann tað hava stórt virði. Tí fyri framtíðina er tað týðningarmikið at lesa um okkara samtíð.

Kvinnusøgan manglar

Í føroyskari søgu eru hetjur og høvuðspersónar sum heild menn. Tað endurspeglar eisini í teimum skjølunum, ið Landsbókasavnið hevur. Har er nevniliga ger-

andisdagurin hjá monnum gjøgnum øldirnar betri lýstur, meðan tað stendur verri til hjá kvinnum og børnum.

– Ofta koma fólk inn í Landsbókasavnið og spyrja eftir tilfarið, ið lýsir føroysku kvinnuna. Men veruleikin er, at hon er øgiliga litlan mun er lýst. Vit hava tilfar um sjólvíð, tað at vera á fjalli og stórar hendingar, men kvinnusøgan manglar. Vit hava ikki serliga nógva vitan um hvussu gerandisdagurin hevur sæð út hjá kvinnum, siga Heiðrún Hödd Guðmundsdóttir og Sofia Olsen.

– Í eldri handritum er tað eisini trupult at finna nakað um gerandisdagin hjá børnum. Tað er tó ikki bara í Føroyum, men aðrastaðni við, at tað er trupult at finna

dagbøkur ella annað, ið lýsir lívið hjá børnum í gomlum døgum. Tá fólk skrivaðu teirra ævisøgu, so byrjaði hon vanliga ikki veruliga fyrr enn tey eru vóru um 25 ára gomul.

Slit var upphavið

Ein av orsökunum til, at gongd varð sett á arbeiðið at talgilda handrit var tíðarinnar tonn. Á Landsbókasavninum eru tey tilvitað um, at nógv at teimum gomlu skjølunum ikki tola at verða tikin fram í heilum.

– Nøkur av skjølunum eru rættiliga gomul, og hvørja ferð onkur arbeiðir við teimum, so farast tey eitt sindur meira. Tað er ein av orsökunum til, at heimasíðan varð stovnað. Skjøluni kunnu brúkast til so nógv, men hug-

myndin aftanfyri handrit. fo er fyrst og fremst at økja um atgongdina hjá almenninginum og at menna varðveitsluna, siga Heiðrún Hödd Guðmundsdóttir og Sofia Olsen.

Við nýggju heimasíðuni verða skjøluni ikki bara varðveitt, men fáa ein munandi størri lesaraskara.

– Nú kunnu fólk til eina og hvørja tíð fara inn á handrit.fo og leita í skjølunum har. Tað er enntá onkuntið betri at lesa tey á skíggjanum, tí tá ber til at draga myndina størri, so teksturin sæst betri. Men nú ber eisini til hjá fólki at sita í Svinoy ella Litla Dímun og leita í skjølunum. Tey nýtast ikki at koma til Havnar, siga tær báðar.

Verja privatlívið